

Eduarda Vyznavače: nejde zde o *fera bestia* a přirozený živoť, ale spíše o zónu nerozlišitelnosti mezi lidským a zvířecím, o vlkodlaka, člověka, který se mění ve vlka, a vlka, který se stává člověkem: tedy o psance, *homo sacer*.

Hobbesův přirozený stav není stav předcházející právu, jenž by byl právu státu zcela hostejný, ale je to výjimka a práh, jež toto právo vytvářejí a sídlí uvnitř něho. Přirozený stav není ani tak válka všech proti všem jako spíše přesnější stav, kdy každý je pro všechny ostatní pouhým životem a *homo sacer*, každý je tudíž *wargus*, *gerit caput lupinum*. A k takovému zvlčení člověka a političtění vlka může dojít v každém okamžiku ve výjimečném stavu, v podmínkách rozkladu státu, *dissolutio civitatis*. Pouze tento práh, jenž není ani prosným přirozeným životem, ani životem společenským, nýbrž pouhým životem či posvátným životem, je všudypřítomným a stále aktivním principem suverenity.

V rozporu s tím, co jsme my, moderní lidé, zvykli si představovat jako prostor politiky, kam náleží občanská práva, svobodná vůle a společenská smlouva, je z hlediska suverenity *skutečně politický pouze pouhý život*. Proto nemáme u Hobbesa hledat základ suverenní moci v tom, že by poddání svobodně postoupili své přirozené právo suverénovi, ale spíše v tom, že si suverén zachovává své přirozené právo chovat se a postupovat jakkoli vůči komukoli, a že toto právo nyní vystupuje jako právo trestat. Hobbes píše: „Toto je základ trestního práva, které se uplatňuje v každém státě. Poddání totiž dalo suverénovi toto právo jedině tak, že se svého práva vzdali, a tím posílili jeho vlastní právo chránit všechny, jak uzná za vhodné. Právo mu tedy nebylo dáno, nýbrž mu – a pouze jemu – bylo jen ponecháno, a to úplně, jak s omezeními danými přirozeným zákonem existovalo v přirozeném stavu a stavu války všech proti všem.“¹⁶⁷

Tomuto zvláštnímu statutu trestního práva, *ius puniendi*, který je vlastně principem přirozeného stavu, přezívajícím v samotném srdci státu, odpovídá na straně poddanych možnost sice ne přímo neuposlechnout, ale alespoň vzdorovat násilí, páchanému proti vlastní osobě, „protože se o žádném člověku nepředpokládá, že by byl povinen na základě smlouvy se neprotivít násilí, a v důsledku toho nelze před-

pokládat, že by dal jiným právo násilně vložit ruku na svou osobu“.¹⁶⁸ Suveréní násilí není ve skutečnosti založeno na nějaké smlouvě, ale na vylučujícím zahrnutí pouhého života do státu. A stejně jako je v tomto smyslu prvotním a bezprostředním objektem suveréní moci onen život, jenž lze zabít, ale nelze jej obětovat, jehož paradigmatem je *homo sacer*, tak vlkodlak, člověk člověku vlkem, sídlí stabilně v obci v osobě suveréna.

N V *Bisclavretovi*, v jednom z nejkrásnějších veršovaných příběhů (*lai*) Marie de France, je zachycena neobyčejně živě zvláštní podstata vlkodlaka, představujícího práh mezi přírodou a politikou, mezi světem zvířat a světem lidí, a současně jeho těsná souvislost se suverénem. Báseň vypráví o jednom baronovi, který je ve velice blízkém vztahu ke svému králi (*de sun seinur esteit privez*, verš 19), ale každý týden, poté, co schoval svůj oděv pod kamenem, se na tři dny změni ve vlkodlaka (*bisclavret*) a žije v lese z kořisti a lupu (*al plus espés de la gaudine / s'i vij de preie e de ravine*). Jeho manželka něco tuší a přemlouvá jej, aby se jí s tímto tajným životem svěřil a aby jí prozradil, kam schovává šaty. Muž se nechá přesvědčit, i když ví, že pokud o šaty přijde nebo jej někdo zastihne v okamžiku, kdy si je obléká, zůstane navždy vlkem (*kar si jes eüsse perdez / e de ceo fensse aparreis / bisclavret sevie a tuz jours*). Žena za pomoci svého komplice, jenž se pak stane jejím milencem, vezme šaty z úkrytu a baron zůstane navždy vlkodlakem.

Nejpodstatnější je zde detail, s nímž se setkáváme již u Plinia v baji o Antovi,¹⁶⁹ a sice že metamorfóza má přechodný charakter, vázaný na možnost vskrytu odložit a zase si obléci lidský oděv. Proměna ve vlkodlaka dokonale odpovídá výjimečnému stavu, kdy po celou dobu jeho trvání (jež je nutně omezeno) je obec rozpuštěna a lidé se ocitají v zóně nerozlišení spolu s šelkami. Ve vyprávění nalezneme i nutnost zvláštních formalit, jež označují vstup do zóny nerozlišení mezi lidským a zvířecím, a výstup z této zóny (což odpovídá jasněmu vyhlášení výjimečného stavu, jeho formálnímu odlišení od normy). Také v současném folklóru je tato nutnost zachycena: vlkodlak, který se znovu stává člověkem, musí třikrát zaklepat na dveře, a až poté je bezpečné mu otevřít: „Když klepou na dveře poprvé, manželka nesmí otevřít. Kdyby otevřela, uviděla by manžela ještě celého jako vlka, a ten by ji roztrhal nebo navždy utekl do lesu. Když klepou podruhé, stále ještě nesmí žena otevřít: viděla by její již s lidským tělem, ale s vlčí hlavou. Až když klepou

¹⁶⁷ T. Hobbes, *Leviathan*, XVIII,2.

¹⁶⁸ Tamt.

¹⁶⁹ Plinius starší, *Historia naturalis VIII*, český: *Kapitoly o přírodě*.